

vegetacijo. Obdelovalnim površinam, prikazanim na karti z belo oziroma sivo barvo, pripadajo le majhne površine.

Poleg ploskovne razprostranjenosti vegetacijskih enot spoznamo te tudi na vegetacijskem profilu, ki začne jugozahodno od Razdrtega in konča severovzhodno od Rovt. Na njem dobro izstopa razlika v rastju na višjem kraškem svetu Nanosa in Hrušice ter nižjem površju jugozahodno in severovzhodno od obeh planot.

Osrednjo vegetacijsko karto spremljajo na robu še dopolnilne karte. Med njimi se na obravnavano ozemlje nanaša pregledna geološka karta. Poleg nje še dve karti Slovenije prikazujeta srednje letne količine padavin (1931—1960) in razdelitev Slovenije na glavna fitogeografska območja. Na rob je uvrščena tudi pregledna skica mednarodne razdelitve karte 1 : 100 000 po Greenwichu (osrednja karta ima topografsko osnovo 1 : 100000 po Parizu). Ta skica bi lahko odpadla, saj se lega lista Postojna jasno vidi na obeh kartah Slovenije. Za boljše razumevanje vegetacije bi bila koristnejša pregledna pedološka karta proučenega ozemlja.

Karto dopolnjuje obsežen tekst. Lahko rečemo, da presega obseg tolmacha v ožjem smislu, saj se s podrobno razlago približuje študiji rastja na obravnavanem delu Slovenije. Tekst sestavlja več poglavij, ki so jih napisali različni avtorji. Po uvodu, razlagi metod dela ter prikazu geografskih in splošno ekoloških značilnosti na obravnavanem ozemlju, sledi osrednje poglavje tolmača z opisom vegetacijskih združb.

Tu bralec podrobno spozna vse združbe, ki so prikazane na karti. Za posamezne združbe navajajo avtorji njihove značilnice in druge floristične značilnosti, ekološke razmere v katerih uspevajo in njihov gospodarski pomen. Poleg posameznih združb so v tekstu obdelani tudi vegetacijski kompleksi in vegetacijski razvojni stadiji. Čeprav da pisana beseda mnogo podatkov o vegetacijskih združbah, bi fotografije vsaj nekaterih najznačilnejših združb še jasneje dopolnile njihovo predstavitev.

Ta vegetacijska karta predstavlja pomemben mejnik v kartografskem predstavljanju naravnih dejavnikov v Sloveniji. Poleg drugih uporabnikov jo bomo s pridom uporabljali tudi geografi, zlasti še proučevalci visokih kraških planot in njihovega širšega sosedstva. Prav bo prišla tudi šolnikom pri prikazu lokalno geografskih značilnosti. Želimo, da bi tej karti prav kmalu sledile še druge, tudi za tista področja Slovenije, ki so že vegetacijsko skartirana.

F. Lovrenčak

Lojze Marinček, Predalpski gozd bukve in velike mrtve koprive v Sloveniji, SAZU, razred IV, Razprave XXIII/2, str. 61-96, Ljubljana, 1981.

Dolgoletni proučevalec bukovih gozdov v Sloveniji, Lojze Marinček, nam v tej študiji predstavlja novo klimatogeno gozdno asociacijo v predalpskem svetu. Predalpski svet je oznaka za eno od šestih fitogeografskih območij, na katero je M. W r a b e r razdelil Slovenijo. To območje zajema predalpska hribovja, od Cerkljanskega na zahodu do Posavskega na vzhodu. Ta hribovja, zelo pestra po kamninski sestavi, prsteh, vodnih razmerah itd., porašča od klimatogenih gozdnih združb v nižjih nadmorskih višinah gozd belega gabra, višje pa se razširjajo bukov gozdovi. V njih je bila opisana nova združba bukve in velike mrtve koprive (*Lamium orvalae-Fagetum praealpinum ass. nova*).

Imenovana združba porašča večinoma osojna pobočja iz dolomitiziranega apnenca. Tako je bolj razširjena v Posavskem hribovju, zlasti v severnem krilu litijske in v trojanski antiklinali. V zahodnem delu predalpskega hribovja, kjer je manj karbonatnih kamnin, se pojavlja ta bukov gozd le raztreseno. Karta razširjenosti te združbe kaže, da sega tudi izven predalpskega območja v dinarski svet.

Dokajšnja pestrost prirodnih dejavnikov v predalpskem svetu se odraža tudi v sestavi te združbe, ki jo je avtor razčlenil na pet subsociacij in dve varianti. Tipična oblika gozda bukve in velike mrtve koprive (*La-*

mium orvalae-Faegatum paraealpinum typicum subas. nova) raste po dognanjih avtorja po vsem predalpskem svetu, zlasti na osonjih pobočjih v višinah od 600—900 m. Uspeva na plitvih do srednje globokih rvavih pokarbonatnih prsteh, ki se prepletajo z rendzinami. Od ostalih subasociacij floristično in ekološko najboljše predstavlja predalpske gozdove spodnje montanske (gorske) stopnje gozd bukve in velike mrtve koprive s peterolistno mlajo (*Lamium orvalae-Faegatum praealpinum dentarietosum pentaphyllae*). Strnjeno porašča zlasti zahodne dele predalpskega sveta.

V zaključnem poglavju avtor poglobljeno primerja rezultate svojega dela z dognanji drugih proučevalcev bukovih gozdov v spodnjem gorskem pasu v Sloveniji (M. Wrabra, Tomažiča, Koširja) in izven nje (Horvata, Borhidija itd.). Iz teh primerjav povzema spoznanje, da gozd bukve in velike mrtve koprive spada med mezofilne in nevtrifilno-bazifilne bukove gozdove, ki poraščajo nadmorske višine od 600—900 m v Srednji in Južni Evropi.

Podrobnejše proučitev gozdne vegetacije, kot je ta, predstavljajo pomemben prispevek k poznavanju prirodnogeografskih dejavnikov, zlasti ker z objavo postanejo dostopne širšemu krogu bralcev. Boljše poznavanje bukovih gozdov v predalpskem svetu vodi k boljsemu poznavanju hribovij, ki se nahajajo med alpskim svetom z njim lastnimi bukovimi gozdovi, in dinarskim svetom, kjer uspevajo zopet druge bukove združbe.

F. Lovrenčak

Kartografski pripomočki

Scholar Lazarus, Die älteste Detailkarte Ungarns, 1528, Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1982.

Najstarejši zemljevid, ki obsega celotno Madžarsko, je izdelal Scholar Lazarus, Madžar po poreklu. Iz strateških razlogov je bil zemljevid izdelan že okoli leta 1514, pred vpadom Turkov na Madžarsko.

Po Lazarusovi smrti (1526?) je ta unikatno ročno narisani zemljevid dopolnil njegov prijatelj Georg Tannstetter, profesor, znani humanist in zgodovinar na dunajskem cesarskem dvoru. Dopolnitev je bila izvršena zlasti v grafični označitvi prodora Turkov proti Dunaju v osrednjem delu zemljevida ob Donavi, ob kateri so zasedli tedaj ozemlje vse tja do znane mesta Raaba (Györa). Vsebinsko zemljevida je nato prenesel Peter Apianus na lesorez, ki je bil narejen leta 1528. Istega leta je bil v Ingolstadt zemljevid tudi natisnjen.

Precej časa je prevladovalo prepričanje, da je original zemljevida izgubljen, medtem ko so njegovo odtisnjeno kopijo poznali iz leta 1553. Končno so našli leta 1896 v nekem antikvariatu tudi original. Po kvaliteti sedanje kopije lahko sodimo, da je original izvrstno ohranjen. Na tej kopiji je zapisano, da po opremi in grafični natančnosti Lazarusov zemljevid znatno presega vse tedanje zemljevide. V izredno bogati vsebini so zelo podrobno narisani zlasti naseljeni kraji (mesta, vasi in gradovi), ki jih je avtor grafično označeval (lociral) tudi že na osnovi meritev. Za merjenje razdalj je uporabil nemško miljo, ki znaša 7500 metrov (okoli 1/15 akvatorske stopinje). Lazarus je oblikoval mesta, vasi in gradove tudi po njihovi zunanji obliki, pri čemer se je izkazal za izvrstnega opazovalca. Krajem je dodal kroge, velikosti 1,2 mm, ki označujejo njihovo dejansko središče. V spodnjo stranico zemljevida je vdela grafično merilo, ki je razdeljeno na cele in 1/4 nemške milje. S pomočjo navedenih krogov in grafičnega merila se da s šestilom zelo hitro in enostavno odčitati iskane razdalje med naseljenimi kraji na zemljevidu.

Reka Donava deli vsebino na zemljevidu skoraj na dva enaka dela, pri čemer se kraji zgoraj od nje označujejo s polnočjo, spodaj pa z opoldnem, medtem ko poteka pravi sever pod kotom 45° proti vzhodu. Z ozirom na omenjeno vsebinsko postavitev poteka Donava skoraj v sredini zemljevida, od zahoda proti vzhodu, Sava pa od spodnjega levega roba proti severovzhodu.